

EL PITJOR DE LA CRISI POT ESTAR PER ARRIBAR

El número 13 de **Panorama Sociolaboral GADESO (PSG)** conté la lectura comentada* dels estudis i informes sobre el mercat laboral publicats des de la data de tancament del núm. 12 (22 de juliol 2013) fins a la finalització de la recollida d'informes per fer aquest (14 d'octubre 2013). Com sempre posam especial atenció a tot allò publicat que fa referència a les Illes Balears però, ahora, no volem perdre de vista l'àmbit estatal, europeu i mundial.

Des de la **Fundació Gadeso** volem insistir, una vegada més, en la conveniència democràtica d'una diagnosi compartida de la situació econòmica i social, com a condició necessària prèvia a polítiques d'acords per superar la crisi i els seus efectes de descohesió i desigualtat. Però la nostra insistència és cada cop més retòrica i gairebé hem abandonat qualsevol esperança en la direcció apuntada. Contràriament al que palesen el gruix d'informes inclosos en aquest **PSG**, la situació de fons no millora però, tant el Govern espanyol com el de Balears s'aferren a dades conjunturals per apuntar una suposada millora de la situació econòmica i sociolaboral. Una cosa és que alguns indicadors macroeconòmics millorin (prima de risc o exportacions) i una altra cosa és que s'albiri el fi de la crisi social. Dit en unes altres paraules, és perfectament possible el fi de la recessió econòmica amb la permanència -i fins i tot l'agreujament- de la crisi social.

Seguint amb allò que és costum, un cop comentats els diversos informes continguts a la publicació, el **PSG** planteja les conclusions i propostes que la Fundació Gadeso considera més rellevants. Podem avançar que **ens preocupa molt la dinàmica governamental de negació dels problemes i la tergiversació -quan no la mentida- en relació a les dades socials, econòmiques i laborals**. Darrerament s'han fet declaracions referents a la proximitat de la sortida de les Illes Balears de la crisi, acompanyades de la negació de la baixada dels salaris o la tergiversació de la Vicepresidenta Sáez de Santamaria sobre les dades de frau en la percepció de les prestacions de desocupació. Aquestes declaracions semblen ser part d'una **lamentable estratègia de donar la culpa a les víctimes**.

Culpabilitzar les víctimes de la crisi només aconsegueix provocar més desigualtat i iniquitat social. La negació dels problemes estructurals (per exemple la manca de rendibilitat social del nostre sector turístic en relació al volum d'arribades de visitants o l'atur de llarga durada) només aconsegueixen negar els molt raonables indicis de que el pitjor (en termes de crisi social) està per arribar.

1.- ELS INFORMES DE L'ANY 2012

Aquests mesos no hi ha hagut cap publicació d'informes que analitzin el tarannà generals del mercat laboral balear durant l'any 2012. Sí que hi ha alguns documents de caràcter monogràfic que incloem en l' apartat tercer. Val a dir que tradicionalment en els mesos de setembre i octubre es presentaven els informes anuals de Sa Nostra-CRE i del CES de les Illes Balears. Malauradament, ambdós han estat víctimes de la crisi i de les retallades i la societat illenca perd així una informació i unes anàlisis cabdals per interpretar el que ha passat i orientar el futur. Una lamentable pèrdua de democràcia.

2.- LA CONJUNTURA DE 2013

Pel que fa la conjuntura d'enguany, s'han publicat diversos treballs, tant referits al segon trimestre, com als sis primers mesos i al tercer trimestre de l'any. Començam pel que fa referència als mesos d'abril, maig i juny: El [“Dades trimestrals del mercat de treball” de CCOO de les Balears.](#)

En relació a les estimacions de l'EPA per al segon trimestre de l'any 2013, l'informe indica que a Balears hi ha un total de 490.900 persones ocupades i que, sobre el total de població activa, la proporció de persones en situació d'ocupació és del 79%, un valor semblant al de l'any 2012 però a una distància de 12,7 punts percentuals respecte de la dada del segon trimestre del 2008, quan el 91,6% de la població activa balear es trobava fent feina. Però allò que creiem més rellevant és el relatiu al **descens en l'ocupació indefinida de tipus continu i l'increment d'ocupacions associades a la temporalitat i a la discontinuïtat**. De fet, el sindicat apunta que el **“creixement de l'ocupació indefinida solament s'explica per una pujada en l'ocupació fixa discontinua”**. Pel que fa a la població aturada, és molt rellevant la següent informació: **“Continua el creixement anual de l'atur de llarga durada** afectant ja 64.200 persones, és a dir, el 49,1% de les persones aturades. El nombre de persones en situació d'atur de molt llarga durada (dos anys o més) és actualment de 37.200, la xifra més elevada dels darrers vint-i-dos trimestres”.

Pel que fa a les dades de registres, crida especialment l'atenció que **mentre el nombre d'afiliats a la Seguretat Social treballant amb un contracte a jornada completa baixa en -5.459, els que tenen un contracte fixe discontinu i a temps parcial s'eleva en +3.132 i +4.206 respectivament**.

Un altre informe del segon trimestre és l'[Informe Regional ASEMPLEO del mercado laboral 2º Trimestre 2013](#) que situa a les Illes en el grup de les sis comunitats que tenen una taxa de temporalitat superior a la mitjana nacional. No obstant, el més destacable d'aquest document de l'empresa d'intermediació i anàlisi laboral és l' **“Estudi sobre migracions 2012”** que inclou a partir de la pàgina 20 i que ens recorda que **Balears és la segona Comunitat Autònoma amb un major creixement en l'últim any de persones que surten del mercat laboral cap a l'estranger** (a Balears aquest nombre va créixer durant el 2012 un 23,6%, i a Múrcia un 27,8%).

Passem ara als estudis del primer semestre de 2013 i comencam pel titulat “Coyuntura económica de las Islas Baleares 2013” de la CAEB. Allò més destacat és

que la gran patronal balear estima que el Producte Interior Brut dels Illes Balears per 2013 serà negatiu (-0,4%), a l'hora que afirma que els **indicadors de consum i d'inversió (i de la inversió productiva) registrats durant el primer semestre de 2013 segueixen mostrant la debilitat de l'economia balear** i amb una previsió d'escassos creixements a curt termini. Un assumpte d'extraordinari interès que aborda aquest document -i que hauria de fer rebaixar els optimismes infundats sobre creació d'ocupació- és la reflexió que fa entorn a l'increment d'afiliacions a la Seguritat Social que, en paraules de CAEB, *“no ve generat exclusivament pel creixement en el nombre d'afiliats al Règim General, que presenta una taxa positiva de 0,5%, sinó que també és a causa de la incorporació al sistema del Règim General Especial Agrícola i el Règim General Especial d'Empleats de la Llar, el qual registra un creixement interanual del 17,4%”*.

Un altre document d'importància és l'[Informe de Conjuntura Laboral](#) que UGT de Balears elabora cada semestre. Allò que paga la pena retenir d'aquest informe és:

- El fort increment en l'afiliació a la Seguretat Social dels fixos discontinus, amb un creixement mitjà del 6,06% (2.088 afiliats més), i dels afiliats amb contractes a temps parcial, amb un 7,04% més (7.452 afiliats més) els temporals, i amb un 4,8% els indefinits a temps parcial (1.054 afiliats).
- Que les empreses d'alta experimenten un creixement sobre el mateix període de l'any anterior del 16,9%. Però en el Règim General s'observa un comportament negatiu (-0,36%,) mentre s'observa un **espectacular creixement del 113% en el règim de la Llar** (el del Mar va créixer en un 10,93% i l'Agrari, l'1,68%)

El darrer document d'anàlisi del primer semestre de 2013 és el [Baròmetre de Empreses DELOITTE](#). Pel que fa referència al primer semestre de 2013, l'opinió de les empreses que participen en el baròmetre no pot ser més decebedora: **l'economia espanyola ha empitjorat** per un 55%, doncs han experimentat una disminució de la producció / facturació, i la majoria, un 47%, **ha disminuït el seu nombre d'empleats**, i només un 17% ha incrementat la seva taxa d'ocupació.

Per acabar aquest apartat comentarem l'[Informe del tercer trimestre 2013 del BBVA- RESEARCH](#) sobre la situació econòmica d'Espanya. Hi ha dues informacions que semblen particularment rellevants: Per una banda que el **deteriorament de la despesa en consum de les llars** va continuar enrellentint-se durant el segon trimestre del 2013 i, per una altra, que el **ritme de destrucció d'ocupació** entre abril i juny va ser la meitat que el del primer trimestre de 2013.

3. INFORMES MONOGRÀFICS

Pel que fa als informes monogràfics, com és habitual en aquestes dates; l'Observatori del Treball de les Illes Balears -OTIB- (Direcció General d'Economia i Estadística del Govern de les Illes Balears) ha publicat els estudis referits al joves i a les dones. Comentarem primer el titulat [“Els joves en el mercat de treball de les Illes Balears. Any 2012”](#) que posa de manifest la **vulnerabilitat del col·lectiu de joves (de 16 a 29 anys)** en el mercat laboral illenc ja que, a tall de exemple, el nombre de joves ocupats (dades EPA) és de 72.728 el 2012, la qual cosa representa que, en termes interanuals, aquest col·lectiu experimenta una caiguda del 8,5%,

superior al del conjunt de població (-0,9%). Per contra, el nombre de joves en situació d'atur és de 47.748 (un 34,1% del total d'aturats). Un altre exemple d'aquesta vulnerabilitat i major precarietat dels joves és que en la nova contractació s'observa un augment dels contractes temporals a temps parcial (un 5,2% les dones i un 9,8% els homes), mentre els altres contractes, particularment els indefinits a jornada completa, cauen.

El segon informe monogràfic de l' OTIB és [Les dones en el mercat de treball de les Illes Balears \(2012\)](#). Del conjunt de dades que inclou ressaltem que el creixement interanual de l'atur (dades EPA) entre les dones supera àmpliament el dels homes en 2012 (el 18,0% vs l' 1,4%) i que el 43,6% del total dels nous contractes -tant indefinits com temporals- signats per dones han estat a temps parcial (vs el 29,8% dels homes).

Per acabar aquest apartat dedicat a les monografies incloem la [Primera Encuesta Adecco Professional sobre Competencias Profesionales](#) que ens presenta conclusions tan interessants com que 6 de cada 10 espanyols creuen que en les ofertes d'ocupació es demanen més requisits dels quals es necessiten, o que el **90% dels espanyols creu que, amb la crisi, han augmentat les exigències formatives que les empreses demanden als aspirants a una ocupació.**

4.- INFORMES SECTORIALS

La producció sectorial ha estat escassa en aquest darrers mesos. No obstant l' [Informe de coyuntura 2012: La Economía Española, el Comercio, la Hostelería y el Juego](#) del Gabinet d'Estudis de la Federació Espanyola de Comerç i Hosteleria de CCOO el podem considerar un treball sectorial ja que se centra en els aspectes de comerç i turisme. Aquest informe incorpora interessants estadístiques desglossades per CCAA i afirma que, **amb informació corresponent a 2011, les empreses del comerç i l'hostaleria mostren una situació millor dintre d'una evident dificultat econòmica general** i, no obstant "En termes de rendibilitat els serveis i menjars i begudes es troben amb dades negatives per a la meitat de les seves empreses. La resta de subsectors del comerç, l'hostaleria i el joc es troben per sota del valor mitjà de les empreses no financeres a Espanya. Ha d'exceptuar-se que el comerç majorista mostra una evolució millor que la mitjana espanyola".

En matèria d'ocupació la reflexió que volem posar en relleu és que les dades oficials indiquen que "...**la precarització de les relacions laborals**, a part de la profunda devaluació salarial que s'està aplicant en un context d'atur i inestabilitat sense garanties laborals, no radica en l'augment de la temporalitat, sinó que **passa principalment per l'extensió de l'ocupació a temps parcial**".

5.- PERSPECTIVES

Els nostres lectors i lectores saben que a **PSG** ens interessa molt la literatura sobre perspectives de futur del mercat laboral en general i, molt particularment, de l'illenc. Malauradament únicament hem localitzat les perspectives incloses en el [Baròmetre de Empresas DELOITTE](#), que ja hem comentat en l'apartat de "Conjuntura de 2013". En aquest sentit són majoria les empreses que manifesten esperar que els indicadors de l'activitat concreta dels seus negocis s'estabilitzin o s'incrementin, a

pesar de que **majoritàriament no s'observen previsions de creació d'ocupació** (el 52% espera que l'ocupació mantingui els nivells actuals)

6.- INFORME RECOMANAT

A *PSG* solem suggerir la lectura d'un informe d'àmbit estatal, europeu o internacional que tingui relació directa o indirecta amb el món laboral i que, per les raons que siguin, no s'ha inclòs en els apartats anteriors d'aquesta publicació. Per aquest numero hem triat una investigació realitzada per a la Fundació Bertelsmann Stiftung. Aquest treball titulat [El sistema dual en Alemania – ¿Es posible transferir el modelo al extranjero?](#) és molt útil per esvaïr mites sobre el model de FP dual alemany i esbrinar les dificultats d'implantació fora d'Alemanya.

7.- CONCLUSIONS I OPINIÓ DE LA FUNDACIÓ GADESO

De la recopilació d'informacions i anàlisis inclosa en aquest número de ***Panorama Sociolaboral GADESO*** hom pot afirmar que **no hi ha símptomes de creació d'ocupació, ans al contrari i, alhora, el mercat laboral legal agreuja de manera accelerada les seves patologies de precarització.**

Els informes analitzats apunten, al manco, les següents explicacions d'aquesta absència de creació d'ocupació i de major precarització laboral:

- Les estadístiques d'atur (atur registrat -SOIB- i estimat -EPA-) milloren per raons que no són la creació d'ocupació ni la millora econòmica. Ans al contrari, aquestes estadístiques milloren per la prolongació i agreujament de la crisi que impulsa:
 - La migració laboral. Val a dir que Balears va ser durant el 2012 la segona comunitat autònoma amb un major creixement de persones que surten del mercat laboral cap a l'estranger.
 - Una situació creixent d'atur de llarga i molt llarga durada provoca que augmenti el fenomen d' "atur desanimat", és a dir, creix el nombre de la gent que, tot i estar aturada, no renova la inscripció de demanda d'ocupació.
 - En cap cas es pot identificar un moderat creixement de les afiliacions a la Seguretat Social amb creació d'ocupació. Aquest és, en gran part, fruit de canvis administratius en els procediments d'afiliació.
- Descens de l'ocupació indefinida "de tot l'any" i increment d'ocupacions temporals i estacionals
- Important augment del treball a temps parcial: jornades reduïdes amb retribucions reduïdes.
- Extensió de l'externalització de mà d'obra. Augment dels Treballadors Autònoms Econòmicament Dependents (TRADES).
- La darrera reforma laboral ha esdevingut un instrument inútil per a acabar amb la dualitat del mercat de treball, i alhora, la major facilitat per

l'acomiadament de treballadors/es amb contracte indefinit ha precaritzat el mercat laboral gairebé en el seu conjunt.

Un mercat laboral que segueix encongint-se alhora que augmenta la precarietat provoca una major desigualtat i una disponibilitat de renda extraordinàriament dèbil per a la majoria de la ciutadania i, per tant, el consum no revifa. Cal, idò, insistir en la idea que **és possible una sortida de la recessió econòmica i un superació estadística de la crisi laboral amb el manteniment i agreujament de la crisi social.**

Hi ha molts estudis i informes que contradiuen els missatges de “flors i violes” dels governants. Un d'aquests informes –pot ser escassament citat- és el [Looking to 2060: Long-Term Global Growth Prospects](#) publicat per la OECD en el mes de novembre de 2012, que situa a Espanya en una perspectiva de decadència en els propers 50 anys i formant part del grup de països amb les taxes més baixes de creixement. I, malgrat la contundència d'informes com el citat, val a dir que no cal invocar la macroeconomia per albirar com un escenari realista el que hem fet servir per titular aquesta publicació: **“El pitjor de la crisi pot estar per arribar”**.

Si no creix la població ocupada, si no es redueix l'atur de llarga i molt llarga durada, si la gent no torna a tenir capacitat de consum i confiança en el futur immediat (ambdues coses impossibles en un context de precarietat laboral i social) i si no es reforcen els mecanismes de protecció social en lloc d'aplicar-li retallades, la crisi social es mantindrà durant anys. En aquest sentit convé no menystenir els informes de l' [Observatori de la Realitat Social \(Càritas\)](#).

En quan a la situació de Balears, és preocupant. Seguim posant tots els “ous en el mateix paner”: el turisme. Val a dir que és una irresponsabilitat fer-ho sense reparar en que, seguir apostant únicament per reforçar un model tradicional de sol i platja, provoca incerteses a mitjà i llarg termini. L'augment de la dependència dels mercats de turisme estranger (l'espanyol sembla missió impossible) sense solucionar les limitacions de connectivitat, la falta d'una aposta “sense complexos” per polítiques turístiques que posin en valor els principis d'un desenvolupament socio-econòmicament més cohesionat, territorialment més equilibrat i ambientalment més sostenible, i no tenir en compte que les actuals “bones temporades” mesurades únicament en arribades de visitants van estretament lligades a la inseguretat en països competidors de la conca mediterrània en són una bona prova.

I tanmateix, les preguntes claus són fins a on pot créixer la estacionalitat laboral sense fer-la improductiva i socialment insostenible? Fins quant podem estar sense polítiques actives per a la diversificació econòmica? Podem mantenir molt de temps les polítiques d'austeritat i de retallades sense provocar una fallida social? No convé fer algunes reformes estructurals que signifiquin augmentar la renda disponible, reactivar el consum i frenar l'augment del risc de pobresa? Mentrestant la ciutadania, alhora que manifesta el seu desacord amb les polítiques suposadament anti-crisi (vegeu [QUADERNS GADESO 240](#)) minva les seves expectatives de millora (vegeu [QUADERNS GADESO 241](#)).

En definitiva, el governants parlen, els ciutadans no els creuen i el patiment de la majoria de la població segueix. Cal estar preocupats: Pot ser que el pitjor de la crisi estigui per arribar.